

Kohtuasi C-633/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

25. november 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

15. oktoober 2020

Hageja ja kassatsioonkaebuse esitaja:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
– Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.

Kostja ja vastustaja kassatsioonimenetluses:

TC Medical Air Ambulance Agency GmbH

Põhikohtuasja ese

Direktiivid 2002/92 ja 2016/97 – Mõiste „kindlustusvahendaja“ – Mõiste laienemine sellisele ettevõtjale, kes pakub tarbijatele tasu eest liitumist tema enda sõlmitud grupikindlustusega, mis katab haigestumise või õnnetusjuhtumi riski välisriigis, ning muid teenuseid

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimus

Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. detsembri 2002. aasta direktiivi 2002/92/EÜ kindlustusvahenduse kohta (EÜT 2003, L 9, lk 3; ELT eriväljaanne 06/04, lk 330) artikli 2 punktide 3 ja 5 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. jaanuari

2016. aasta direktiivi (EL) 2016/97, mis käsitleb kindlustustoodete turustamist (uuesti sõnastatud) (ELT 2016, L 26, lk 19), artikli 2 lõike 1 punktide 1, 3 ja 8 tõlgendamise kohta järgmine eelotsuse küsimus:

Kas ettevõtja, kes sõlmib kindlustusvõtjana oma klientide nimel kindlustusettevõtjaga grupikindlustuse, mis hõlmab tervisekindlustust välisriigis ning katab kodumaale tagasitoimetamise kulud, kes pakub tarbijatele niisugust liikmelisust seltsis, mis annab õiguse kasutada välisriigis haigestumise või välisriigis toimunud õnnetusjuhtumi korral kindlustusteenuseid välisriigis, ja kes saab liitunud isikutelt omandatud kindlustuskaitse eest tasu, on kindlustusvahendaja direktiivi 2002/92/EÜ artikli 2 punktide 3 ja 5 ning direktiivi (EL) 2016/97 artikli 2 lõike 1 punktide 1, 3 ja 8 tähenduses?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. detsembri 2002. aasta direktiiv 2002/92/EÜ kindlustusvahenduse kohta, eelkõige artikli 2 punktid 3 ja 5

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. jaanuari 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/97, mis käsitleb kindlustustoodete turustamist (uuesti sõnastatud), eelkõige artikli 2 lõike 1 punktid 1, 3 ja 8

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Kostja käsundi alusel pakuvad reklaamiettevõtjad tarbijatele nn koduüksereklaami kaudu tasu eest liikmelisust seltsis „TC Medical Air Ambulance Agency GmbH Mitgliedergemeinschaft“. Seltsiga liitunud isikutel on välisriigis haigestumise või välisriigis toimunud õnnetusjuhtumi korral õigus saada mitmesuguseid teenuseid. Nende hulka kuuluvad vajalike raviteenuste kulude ja isiku kodumaale tagasitoimetamise kulude hüvitamine, asjaomase tagasitoimetamise ettevalmistamine ja korraldamine ning võimalus pöörduda telefoni teel „hädaabikeskuse“ poole.
- 2 Kostjal on leping äriühinguga, kes enda meditsiinipersonali ja enda lennukit kasutades osutab kostja nimel ühte osa kindlustusteenustest ning korraldab ööpäevaringselt hädaabikeskuse tööd. Selle eest saab ta kostjalt tasu. Kostja kui kindlustusvõtja on sõlminud grupikindlustuse kindlustusettevõtjaga, kelle kaudu tagatakse kostja klientidele välisriigis haigestumise korral tervisekindlustus ja kodumaale tagasitoimetamise kulud hõlmav kindlustuskaitse.
- 3 Kostjal ega kostja käsundi alusel tegutsevatel reklaamiettevõtjatel ei ole riigisisese õiguse kohaselt nõutavat luba tegeleda kindlustusvahendusega.
- 4 Hageja hinnangul rikub kostja tegevus konkurentsi. Hageja on sisuliselt seisukohal, et kostja tegeleb kindlustusvahendusega, mis nõuab loa olemasolu. Seetõttu esitas hageja liikmesriigi kohtutele hagi, millega ta palub kohustada

kostjat lõpetama tegevus, mille raames pakutakse tarbijatele või lastakse tarbijatele pakkuda võimalust liituda grupikindlustusega ja millega tegeleb kostja ilma kindlustusvahenduseks nõutava loata.

- 5 Esimese astme kohus rahuldab hagi. Kostja apellatsioonkaebuse alusel jättis apellatsioonikohus hagi rahuldamata. Eelotsusetaotluse esitanud kohus menetleb nüüd kõrgeima astme kohtuna käesolevas asjas esitatud kassatsioonkaebust.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Nõude rahuldamine sõltub sellest, kas riigisisese õiguse kohaselt peab kostjal olema luba, et vahendada tarbijatele tasu eest seltsis liikmelisust. Sellele küsimusele vastamine on omakorda direktiivi 2002/92 artikli 2 punktide 3 ja 5 ning direktiivi 2016/97 artikli 2 lõike 1 punktide 1, 3 ja 8 tõlgendamisest.
- 7 Apellatsioonikohus jättis hagi rahuldamata põhjendusega, et kostjat ei saa liigitada kindlustusvahendajaks riigisisese õiguse tähenduses. Riigisisese õiguse kohaselt võib kindlustusvahendaja olla vaid isik, kes ei ole ise kindlustusvõtja ega kindlustusandja. Kostja puhul ei ole see nõue täidetud. Kostja on kindlustusvõtja, kuna ta on sõlminud kindlustusettevõtjaga enda nimel, kuid teiste isikute arvel grupikindlustuslepingu. Peale selle osutab ta hädaabikeskuse kättesaadavaks tegemisega ning haigusjuhtumi korral kodumaale tagasitoimetamise ettevalmistamise ja korraldamisega grupikindlustusest kaugemale minevaid teenuseid.
- 8 Hagi puudutab lepingudokumente, mida kostja kasutas 2017. aasta septembris. Pärast seda, alates 1. oktoobrist 2018 tunnistati direktiiv 2002/92 kehtetuks ja asendati direktiiviga 2016/97 ning viimati nimetatud direktiivi ülevõtmisega muudeti ka käesolevas asjas määravaid riigisiseseid õigusnorme.
- 9 Nii riigisiseste õigusnormide varasema kui ka hilisema redaktsiooni kohaselt on kindlustusvahendaja isik, kes tegeleb kindlustuslepingute vahendamise või sõlmimisega ühte või mitut kindlustusettevõtjat esindava kindlustusagendina või kes tegeleb kindlustuslepingute vahendamise või sõlmimisega kindlustusmaaklerina, ilma et ta oleks saanud selleks käsundit mõnelt kindlustusettevõtjalt.
- 10 Saksa kohtupraktikas ja Saksa õiguskirjanduses on seepärast valdav seisukoht, et grupikindlustuse sõlminud kindlustusvõtjat, kes vahendab tasu eest liitumist selle grupikindlustusega, ei saa pidada kindlustusvahendajaks ja tal ei ole vahendajaga sarnanevat staatust.
- 11 Siiski ollakse ka seisukohal, et grupikindlustuse sõlminud kindlustusvõtja võib olla kindlustusvahendajaks juhul, kui ta ei sõlmi grupikindlustust mitte kindlustatud isikute huvides, vaid omaenda majanduslikes huvides.
- 12 Kas ja – kui jah – millistel tingimustel võib kindlustusvõtja, kes on sõlminud grupikindlustuslepingu, olla kindlustusvahendaja, seda direktiivist 2002/92 ja

direktiivist 2016/97, millega esimesena nimetatud direktiiv asendati, üheti mõistetavalt ei nähtu, selgust ei loo ka Euroopa Kohtu senine asjaomane praktika.

- 13 Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 3 esimeses lõigus nimetatud tegevusi mõista laialt. Viidatud sättes määratletud mõiste kohaselt on kindlustusvahendus kindlustuslepingute tutvustamine, soovitamine, ettevalmistamine või sõlmimine või nende haldamisel ja täitmisel abistamine eelkõige sel juhul, kui tegemist on nõuetega. Järelikult kujutab iga direktiivi 2002/92 artikli 2 punkti 3 esimeses lõigus nimetatud tegevus endast kindlustusvahendust (31. mai 2018. aasta kohtuotsus Länförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag jt, C-542/16, EU:C:2018:369, punkt 37). Samad kaalutlused kehtivad ka direktiivi 2016/97 artikli 2 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevuste suhtes. Viidatud sättes määratletud mõiste kohaselt on kindlustustoodete turustamine kindlustuslepingutega seotud nõustamine, kindlustuslepingute soovitamine, ettevalmistamine või sõlmimine või nende haldamisel ja täitmisel abistamine, eelkõige nõuete korral.
- 14 Seega saab kostjat tema pakutud teenuste põhjal pidada kindlustusvahendajaks selles tähenduses.
- 15 Kindlustusvahendaja mõiste laia tõlgendamist toetavad lisaks ka mõlema direktiivi põhjendused.
- 16 Direktiiv 2002/92 ja direktiiv 2016/97 lähtuvad sellest, et eri liiki kindlustustooteid turustavad isikud või asutused. Direktiivis 2002/92 on nimetatud agendid, maaklerid ja finantsettevõtjad (põhjendus 9), direktiivis 2016/97 on lisaks nimetatud kindlustusandjad, reisibürood ja autorendiettevõtjad (põhjendus 5). Mõlemad direktiivid peavad nimetatud turuosaliste võrdse kohtlemise ja klientide kaitse kaalutlustel hõlmama kõiki neid isikuid ja asutusi. Direktiivi 2016/97 kohaldamisala on seejuures ilmselgelt laiem direktiivi 2002/92 kohaldamisalast (direktiivi 2016/97 põhjendused 7 ja 8). Direktiivi 2016/97 deklareeritud eesmärk on tagada tarbijatele ühesugusel tasemel kaitse, hoolimata turustuskanalite erinevusest (põhjendus 6).
- 17 Viidatud põhjendustest ei nähtu, et direktiivide kohaselt tuleb kindlustusvahendajateks pidada üksnes kindlustusagente ja kindlustusmaaklereid.
- 18 Direktiividega 2002/92 ja 2016/97 taotletud eesmärk toetab samuti seisukohta, et sellist isikut nagu kostja, kes vahendab tarbijatele tasu eest liitumist grupikindlustusega, tuleb pidada kindlustusvahendajaks. Viidatud direktiivides ette nähtud registreerimiskohustus peab tagama, et kindlustusvahendajatena tegutsevad vaid isikud, kes vastavad rangetele pädevuse, hea maine, ametialase vastutuskindlustuse ja finantssuutlikkusega seotud kutsesobivusnõuetele (vt direktiivi 2002/92 põhjendused 14 ja 16). Sellega soovitakse esiteks tagada kindlustusvahenduse kõrge kutsealane tase ja ühtlustada kindlustusvahendajate turg liidus, kõrvaldades asutamisevabadust ja teenuste osutamise vabadust piiravad takistused, ning teiseks tõhustada selles valdkonnas tarbijakaitset, see tähendab

kindlustusvõtjate kaitset (vt 17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus EEAE jt, C-555/11, EU:C:2013:668, punkt 27).

- 19 Klientidele, kes tahavad kindlustada teatud riski, on majanduslikult lõppkokkuvõttes ebaoluline, kas nad saavad kindlustuskaitse vahetult kindlustusvõtjatena või kaudselt, olles mõne ettevõtja kaudu liitunud grupikindlustusega. Seepärast ei ole põhjendatud kliendile tasu eest kindlustuskaitse tagavale isikule erinevate nõuete esitamine, olenevalt sellest, kas klient omandab kindlustusvõtja või kindlustatud isiku staatuse. Direktiividega 2002/92 ja 2016/97 taotletud tarbijakaitse võib seega olla põhjendus, millest tulenevalt on lubatud pidada kindlustusvahendajaks sellist isikut nagu kostja, kes vahendab enda majanduslikes huvides liitumist grupikindlustusega.
- 20 Erinevalt direktiivist 2002/92 on direktiivi 2016/97 põhjenduses 49 nimetatud grupikindlustusi. On tõsi, et viidatud põhjendusest nähtub, et grupikindlustuse puhul on „kliendiks“ kindlustusvõtja, mitte kindlustusvahendaja. Viidatud põhjendus ei hõlma siiski kõiki grupikindlustuse liike, vaid üksnes selliseid, mille puhul ei saa grupi üksikliige liitumist ise otsustada. Käesoleval juhul ei ole aga tarbijatel sellist liitumiskohustust.

TÖÖDOKUMENT